

aan bod, maar het relaas wordt grotendeels geschreven vanuit het perspectief van de patroon, zelfs in deel II dat over Willem Frederik als cliënt zou moeten gaan. Janssen geeft nadrukkelijk aan het over personen te hebben en daarom geen ‘façade van tabellen en netwerkanalysen’ (p. 17) op te willen trekken waarachter het individu verscholen blijft. Het een sluit het ander echter niet uit en het is de vraag in hoeverre je geldige uitspraken kan doen over de verhouding tussen een patroon en zijn cliënten zonder de externe karaktereigenschappen van de clientèle te kwantificeren. Op het moment dat Janssen verschillen aangeeft tussen de publieke en private clientèle wat betreft godsdienst of geografische herkomst worden wel voorbeelden gegeven, maar geen cijfers die zijn argumenten sterker hadden kunnen maken. Zo blijft bovendien duister hoe groot die verschillen precies waren. Ook tabellen van de verschillende soorten cliënten en hun relaties met Willem Frederik hadden de zaken kunnen verduidelijken zonder geweld te doen aan het individu.

Ondanks het gebrek aan tabellen en grafieken zijn de argumenten van Janssen overtuigend. Een prosopografische analyse van de cliënten was bovendien wellicht een ‘onmogelijke mogelijkheid’, hoewel Janssen iets meer daarover had mogen schrijven dan dat dergelijk onderzoek ‘aan populariteit (heeft) ingeboet’ (p. 227, noot 19). Desalniettemin denk ik dat als Janssen duidelijker het pad tussen het specifieke en het algemene had bewandeld en de beste vruchten van beide kanten had geplukt de studie aan kracht had gewonnen. Het doel van het werk, meer inzicht geven in patronage in de Republiek van de zeventiende eeuw, is ruimschoots bereikt, zelfs al zijn mogelijkheden tot strakkere analyse wellicht blijven liggen. Hopelijk wordt het beeld van Janssen in de toekomst verder aangescherpt door andere *case-studies*.

Serge ter Braake
Universiteit Leiden

Eero Carrol en Lena Eriksson (eds.), *Welfare politics cross-examined: eclecticist analytical perspectives on Sweden and the developed world, from the 1880s to the 2000s* (Amsterdam: Aksant, 2005) 334 p. ISBN 9052601992

De vroegste wetenschappelijke literatuur over de verzorgingsstaat, of *welfare state*, dateert van het begin van de jaren 1960. Ze werd gevolgd door een tot heden niet aflatende stroom van verder onderzoek. Aanvankelijk werd deze stroom vooral gevoed door economen, sociologen en politicologen. Historici hebben het onderwerp pas later ontdekt. De integratie van de verschillende – met name geschied- en sociaal-wetenschappelijke – methoden van onderzoek is vaak een punt van aandacht geweest. De hier besproken bundel zet dit nogmaals uitdrukkelijk op de agenda.

De samenstellers verwachten de bedoelde integratie – zelfs synergie – van een ‘eclectische analyse’. Daaronder verstaan zij drie dingen. Op de eerste plaats ‘*multi-level analysis*’. Onderzoek naar verzorgingsstaten mag zich niet uitsluitend richten op het macroniveau, of anders gezegd: op het stelsel van verzorgingsarrangementen zoals dit bijvoorbeeld in nationale wetgeving is vastgesteld. Het moet ook aandacht geven aan het mesoniveau (uitvoeringsorganisaties en uitvoering van regelingen) en aan het microniveau (effecten van regelingen voor burgers en reacties van burgers). Daarnaast wensen de samenstellers een ontleding (*disaggregation*) en herdefiniëring van gevestigde analytische concepten, waaronder met name ‘*welfare*’ en ‘*welfare state*’. Het doel is hier feitelijk een historisering van deze en andere concepten, die ze meer bruikbaar

moet maken voor onderzoek naar veranderingen in verzorgingsstaten in een langer tijdsperspectief. In dat verband moet tevens blijken dat gangbare concepten vaak klasse- of seksegebonden zijn. Ten derde moet worden gestreefd naar het gebruik van meerdere gezichtspunten, methoden van onderzoek en theoretische kaders. Waarom dit alles 'eclectisch' heet en hoever dit eclecticisme reikt, wordt overigens niet geheel duidelijk. De samenstellers gunnen onderzoekers kennelijk een vrije keuze om, naar gelang dit in hun onderzoek van pas komt, bij één of meer van de genoemde drie uitgangspunten aan te sluiten. Maar zij nemen nadrukkelijk afstand van een 'anything goes'-methodenrelativisme (p. 19-20). Daarnaast valt op dat de samenstellers hun 'eclectische' benadering graag als een wetenschappelijke innovatie presenteren. Geen van de drie uitgangspunten is echter heel erg nieuw. Publicaties die in veel opzichten aan uitgangspunten als deze tegemoet komen, zijn er eerder geweest. Bij het NEHA verscheen bijvoorbeeld in 1992: W.P. Blockmans en L. van der Valk (eds.), *Van particuliere naar openbare zorg, en terug? Sociale politiek in Nederland sinds 1880*.

Een vraag is intussen wat de samenstellers en de auteurs van het besproken boek zelf met hun uitgangspunten doen. De bundel bevat naast in- en uitleidende beschouwingen tien artikelen. Zeven hiervan behandelen Zweedse ontwikkelingen, drie zijn internationaal vergelijkend van opzet. Ook Nederland wordt daarbij betrokken. Meer systematisch kunnen in grote lijnen twee centrale thema's worden onderscheiden. Het eerste is dat verzorgingsstatelijke systemen een institutionele context vormen die de dagelijkse levens van burgers in veel opzichten 'vormt' en bepaalt. De regelgeving van de verzorgingsstaat heeft de neiging om uit te waaiëren in andere regelgeving, bijvoorbeeld voor arbeidsinkomens. De instituties van de verzorgingsstaat blijken, eenmaal gevestigd, ook tamelijk resistent tegen pogingen tot hervorming. Deze institutionele druk heeft – het tweede thema – echter grenzen. Zo lijkt de arbeidslust van uitkeringsafhankelijke burgers meer gerelateerd aan factoren als sekse en opleiding dan aan verschillen in uitkeringsniveaus. In het algemeen blijken factoren op meso- en microniveau sterk bepalend voor de uitkomsten van sociaal beleid dat op macroniveau wordt ingezet. Dit betekent niet dat grootschalige overheidsinterventie in kapitalistische samenlevingen tot mislukken gedoemd is. Maar er is, zowel wetenschappelijk als bestuurlijk, alle aanleiding tot meer precieze en genuanceerde aandacht voor het traject tussen het beleid en de beleidseffecten. De samenstellers verwachten dat vooral historisch onderzoek daaraan een waardevolle bijdrage kan leveren. De uitgangspunten van methodisch pluralisme en *multi-level analysis* komen al met al in de gepresenteerde studies goed uit de verf. *Disaggregation* van gevestigde concepten wordt vooral gerealiseerd doordat verschillende studies een meer gedifferentieerd beeld van de praktijk van de verzorgingsstaat geven dan kan blijken uit 'grand narratives' op macroniveau. Hier wordt de recensent wel af en toe bekropen door het vermoeden dat betrekkelijk conventioneel onderzoek in deze bundel wordt geserveerd met een modieus postmodern sausje, dat *au fond* weinig toevoegt en het opgediende zeker niet smakelijker maakt.

Meer algemeen is het teleurstellend dat de samenstellers en auteurs door het hanteren van onnodig vakjargon afbreuk doen aan de leesbaarheid van deze zinvolle en boeiende bundel. Al lezende krijgt de recensent zelfs de indruk dat zij weinig moeite hebben gedaan om de toegankelijkheid ervan te vergroten. Moeten de sociale wetenschappen een inspiratie zijn voor de geschiedschrijving – en dat moet – dan in elk geval niet in dit opzicht.